

Верховод Ірина Сергіївна,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри соціоeкономіки та управління персоналом,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
пр-т Берестейський, 54/1, Київ, 03057, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9176-2574>
e-mail: verkhovod.iryana@kneu.edu.ua

ПОТОЧНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Iryna Verkhovod
PhD in Economics, Associate Professor,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Associate Professor of the Department of Socioeconomics
and Personnel Management
54/1 Beresteysky prospect, Kyiv, 03057, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9176-2574>
e-mail: verkhovod.iryana@kneu.edu.ua

CURRENT CHALLENGES AND THREATS TO THE IMPLEMENTATION OF SOCIAL POLICY UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Анотація. Проблематика реалізації соціальної політики наразі зумовлена і накопиченими проблемами неререформованого сектору соціальної сфери і вкрай негативним впливом воєнного стану, що зумовлює збільшення критичної маси осіб, які потребують соціальної допомоги і ефективних рішень, що здатні сприяти реалізації соціальної політики відповідно до поточних викликів за загроз. У даній статті зосереджено увагу на виділенні та структуруванні поточних викликів і загроз реалізації соціальної політики в умовах воєнного стану. Встановлено, що, зважаючи на тривалий характер воєнного стану, соціальна політика наразі перебуває під критичним впливом сформованих до 2022 року проблем, які посилені внаслідок широкомасштабного вторгнення, і структурування поточних викликів і загроз, які є характерними поточному стану реалізації соціальної політики, зважаючи на воєнний стан, є важливою та актуальною темою для дослідження. Адже сьогодні гостро постає питання чіткої фіксації та структуризації поточних викликів і загроз реалізації соціальної політики в умовах воєнного стану. Метою статті встановлено визначення та структуризація поточних викликів і загроз реалізації соціальної сфери в умовах воєнного стану.

У процесі дослідження виявлено, що в умовах сьогодення реалізація соціальної політики має суттєві обмеження та бар'єри. Виділено чотири групи інституційних обмежень, до яких віднесено непослідовність і невідповідність правової бази; бюрократичні перепони; недостатня координація між різними органами державної влади; низький рівень професійної підготовки соціальних працівників. Також виділено три групи перешкод для ефективної реалізації соціальної політики, а саме: економічні, політичні, корупційні. Виділено основні типи загроз, серед яких: фінансові, соціальні, технічні і безпекові, кожна з яких створює цілий спектр викликів. Високий пріоритет для врахування при реалізації соціальної політики мають такі виклики: проблематика дефіциту державного бюджету, залежність від міжнародних донорів, зростання чисельності осіб, які потребують соціального захисту, зниження рівня життя та забезпеченості житлом, подальший хід військових дій та їх інтенсивність, внутрішня нестабільність.

Встановлено, що подальші дослідження мають бути зосереджені на пошуку ефективних інструментів, які дозволять з урахуванням існуючих ризиків і загроз максимально швидко розробити відповідні механізми мінімізації виявлених загроз і викликів для ефективної реалізації соціальної політики.

Ключові слова: соціальна політика, воєнний стан, соціальна допомога, виклики, загрози, бюджетний дефіцит, міжнародні донори, внутрішня нестабільність, ефективна реалізація, інституційні обмеження.

Abstract. The problems of the implementation of social policy are currently determined by the accumulated problem of the unreformed sector of the social sphere and the extremely negative impact of the martial law, which leads to an increase in the critical mass of people who need social assistance and effective solutions that can contribute to the implementation of social policy in accordance with current challenges and threats. This article focuses on identifying and structuring current challenges and threats to the implementation of social policy under martial law. It is established that, given the long-term nature of martial law, social policy is currently under the critical influence of pre-2022 problems, which are exacerbated by a large-scale invasion, and the structuring of current challenges and threats that are characteristic of the current state of social policy implementation, given martial law, is an important and relevant topic for research. After all, today the issue of clearly fixing and structuring the current challenges and threats to the implementation of social policy in the conditions of martial law is acute. The purpose of the article is to define and structure the current challenges and threats to the implementation of the social sphere in the conditions of martial law.

In the process of research, it was established that in today's conditions, the implementation of social policy has significant limitations and barriers. Four groups of institutional restrictions are identified, which include the inconsistency of the legal framework; bureaucratic obstacles; insufficient coordination between various state authorities; low level of professional training of social workers. Three groups of obstacles to the effective implementation of social policy are also highlighted, namely: economic, political, and corruption. The main types of threats are identified, including: financial, social, technical and security, each of which creates a whole range of challenges. The following challenges have a high priority to be taken into account in the implementation of social policy: the problem of the state budget deficit, dependence on international donors, the increase in the number of people who need social protection, the decrease in the standard of living and the provision of housing, the further course of military operations and their intensity, internal instability.

It was established that further research should be focused on finding effective tools that will allow, taking into account the existing risks and threats, to develop appropriate mechanisms for minimizing the identified threats and challenges for the effective implementation of social policy as quickly as possible.

Key words: social policy, martial law, social assistance, challenges, threats, budget deficit, international donors, internal instability, effective implementation, institutional constraints.

JEL codes: **H12, H53, I38, J18, P36, R23.**

Постановка проблеми. Зважаючи на тривалий характер воєнного стану, соціальна політика наразі перебуває під критичним впливом сформованих до 2022 року проблем, які посилені внаслідок широкомасштабного вторгнення. Зростаюча кількість ВПО та родин, які опинилися у скрутному становищі, ветеранів, осіб із інвалідністю, дітей-сиріт, людей, що втратили домівки — формує ряд викликів, які потребують негайного вирішення. Проте в умовах гострого дефіциту фінансування через необхідність спрямування фінансових ресурсів на оборонні витрати зростають загрози, які унеможливають впровадження ефективних інструментів реалізації соціальної політики. Тому структурування поточних викликів і загроз, які є характерними дійсному етапу реалізації соціальної політики, зважаючи на воєнний стан, є важливою та актуальною темою для дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. Сьогодні наукову спільноту турбує проблематика невирішених питань у частині забезпечення реалізації соціальної політики під впливом воєнного стану. І. Чорнодід [1] відзначає необхідність застосування ринкових механізмів у соціальній орієнтації економіки. О. Беспаленко [2] пропонує пріоритетними напрямками соціальної політики вважати прагнення до ефективного розвитку людського капіталу. О. Баженова, З. Варналій та О. Микитюк [3] виділяють проблематику стійкості соціальної безпеки як виклик реалізації соціальної політики. І забезпечення стабільності соціальної безпеки людини в умовах війни, на думку авторів, має полягати у запровадженні ефективних механізмів та інструментів державної політики, спрямованих на захист і самозбереження людини. У цьому контексті автори наголошують, що самозбереження людини пов'язується зі збільшенням обсягів військових витрат та ефективним використанням коштів державного бюджету на військові потреби та вдосконаленням системи соціального захисту внутрішньо переміщених осіб та ветеранів. Забезпечення засобів до існування та добробуту, за твердженням вищезгаданих авторів, має передбачати підвищення ефективності заходів, які збільшують тривалість життя при народженні та знижують рівень бідності в країні. У такому разі головним рушієм економічного зростання у післявоєнний період має стати підвищення рівня освіти та саморозвитку.

І. Шапошникова [4] відзначає, що сучасний світ стикається з викликами, пов'язаними з триваючими збройними конфліктами, які залишають глибокий слід у суспільстві та особистостях, змушуючи приділяти особливу увагу процесам соціальної реабілітації. Виклики, з якими стикається Україна у зв'язку з останніми військовими подіями в країні, формують необхідність адаптації міжнародного досвіду до українських реалій. Аналізуючи світовий досвід, було визначено ключові чинники успіху, такі як міжсекторальна координація, інноваційні підходи до терапії та реабілітації, залучення громадськості до підтримки ветеранів і цивільних осіб, постраждалих від війни. Авторка відзначає реабілітацію як виклик, який стає значно складнішим через постійні загрози безпеці та нестабільності. Зокрема, в Україні багато людей, які стали жертвами війни, потребують допомоги у психічному відновленні після травматичних подій, а також у відновленні матеріальних та інфраструктурних збитків.

Проблематика підтримки ветеранів досліджена О. Голубєвим [5], який зазначає, що сучасні центри підтримки відіграють ключову роль у вирішенні складних проблем, з якими стикаються ветерани після повернення до цивільного життя. Автором наголошено, що запорукою успішної діяльності ветеранських осередків може стати цільове фінансування та ефективна координація діяльності на регіональному рівні, що сприятиме підвищенню їх значення у ресоціалізації цих осіб, зміцненні національної безпеки та соціальної стабільності. Автором підкреслено, що регіональні ініціативи можуть слугувати моделлю національної політики підтримки ветеранів, а також важливість урахування особливостей кожного регіону для створення ефективних і стійких рішень.

У той же час О. Беспаленко [2] зазначає, що соціальна політика в умовах воєнного стану потребує докорінного перегляду, насамперед у частині забезпечення соціальних гарантій і соціальної підтримки незахищених верств населення; стимулювання та покращення умов праці із боку роботодавців для залучення та утримання молодих, талановитих і перспективних працівників;

продуманої, ефективної податкової політики, що збільшує дохідну частину бюджету; зміцнення ліквідності банків шляхом покращення умов інвестування депозитів, спрощення кредитування малих і середніх підприємств; налагодження співпраці з урядами країн, міжнародними світовими організаціями з метою подальшого отримання міжнародної допомоги, здешевлення кредитів, здійснення антикорупційної діяльності.

Методика дослідження. У процесі дослідження актуальних викликів і загроз реалізації соціальної політики в умовах воєнного стану було використано комплекс методів, що дозволило всебічно проаналізувати поточну ситуацію. Метод аналізу був застосований для детального розгляду та виокремлення основних аспектів реалізації соціальної політики в умовах воєнного стану. У свою чергу, метод синтезу використовувався для інтеграції отриманих даних і формування висновків з різних джерел у єдину цілісну картину. Також було застосовано метод абстрагування, який дозволив виконати відокремлення суттєвих аспектів соціальної політики від менш значущих деталей і зосередитися на ключових викликах і загрозах. Абстрагування допомогло спростити складні соціальні явища, виділити ключові елементи і механізми, які впливають на реалізацію соціальної політики, враховуючи їх пріоритетизацію для реалізації соціальної політики.

Метод структурно-системного аналізу використовувався для систематизації і структуризації загроз і викликів, що впливають на реалізацію соціальної політики в умовах воєнного стану. Для візуального представлення застосовано табличний метод і створені рисунки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Воєнний стан загострив низку існуючих проблем у соціальній сфері і їх вирішення є нагальним. Адже тривала війна провокує подальше загострення сформованих критичних зон, оновлює виклики та потребує докорінного переформатування соціальної політики. Зростання чисельності ВПО, осіб з інвалідністю, дітей сиріт і проблематики їх успішної адаптації ставлять на порядок денний перегляд основних засад реалізації соціальної політики. А це, у свою чергу, потребує чіткої фіксації та структуризації поточних викликів і загроз реалізації соціальної політики в умовах воєнного стану.

Метою статті є визначення та структуризація поточних викликів і загроз реалізації соціальної політики в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історична проблематика формування соціальної політики України полягає у тому, що її розвиток у радянській парадигмі призвів до накопичення проблем у різних сферах, а відсутність дієвих реформ не дозволило Україні осучаснити соціальну політику та напрацювати ефективні інструменти її реалізації.

Розглядаючи соціальну політику України на інституційному рівні, доцільно відзначити, що це все ще спадково сформована радянська модель із набором пільг, субсидій і соціальних виплат без врахування економічних можливостей, економічної доцільності та адресності таких засобів. Недостатність адресності та ефективності використання коштів і пріоритетизації видатків призводять до розпорошення коштів і загалом не сприяють вирішенню цілей соціальної політики [6].

Розглядаючи інституційні обмеження реалізації соціальної політики, можемо відзначити чотири основні їх групи (рис. 1).

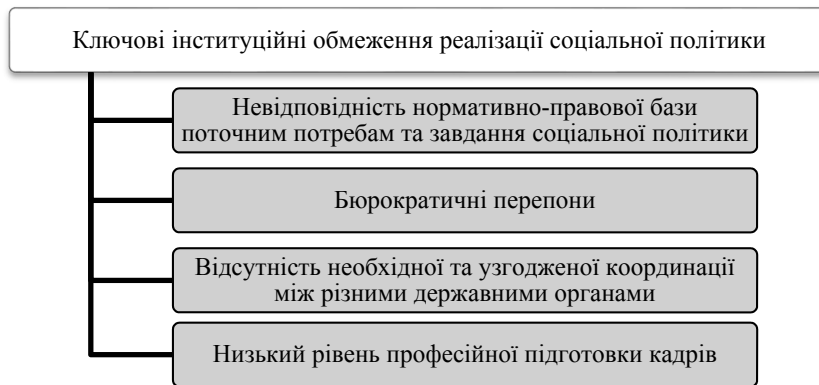

Рис. 1. Поточні інституційні обмеження реалізації соціальної політики

Джерело: побудовано автором за [7; 8; 9; 10; 11; 12; 13]

Для деталізації представлених обмежень складемо табл. 1 із коротким їх описом та виділенням необхідних змін.

Таблиця 1

ХАРАКТЕРИСТИКА КЛЮЧОВИХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ОБМЕЖЕНЬ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА НЕОБХІДНІ ЗМІНИ

Інституційні обмеження	Опис	Пропоновані зміни
Невідповідність нормативно-правової бази	Соціальна політика України частково узгоджена з міжнародними нормами, але темпи повільні. Потребує перегляду програм соцзахисту, оновлення стандартів соцпослуг, системи критеріїв визначення потреб та закріплення в нормативних актах	Розробка критеріїв визначення потреб осіб у складних життєвих обставинах, законодавство щодо реєстру надавачів та отримувачів соцпослуг, прийняття нових законів про соцстрахування та пенсійне забезпечення
Бюрократичні перепони	Апарат Мінсоцполітики має розгалужену структуру, що ускладнює узгодження завдань та розподіл функцій. Необхідність формування пакетів документів для надання соціальних послуг також додає складнощів	Оптимізація структури Мінсоцполітики, впровадження цифрових рішень для обробки звернень, зменшення кількості документів для соцпослуг через цифровізацію
Відсутність координації між державними органами	Через неузгодженість пакети документів можуть подаватися через різні органи. Розвиток порталу «Дія» та впровадження ЄІССС забезпечують зручність, оптимізацію процесів та підвищення ефективності соціальної політики	Формування відповідних реєстрів, налагодження обміну даними між державними органами, розробка публічної версії Реєстру надавачів та отримувачів соцпослуг, впровадження порталу соціальних мереж Мінсоцполітики
Низький рівень професійної підготовки кадрів	Нааявність широкого вибору онлайн навчання для розвитку фахівців соціальної сфери. Навчальні проекти охоплюють міжнародне гуманітарне право, психологічну та юридичну допомогу, основи психологічної підтримки та інші важливі теми	Розробка і впровадження навчальних програм, тренінгів IREX для психосоціальної підтримки ветеранів, опанування методичних засобів роботи. Метою є створення методичних порад та підтримка через регіональні центри соціального захисту населення

Джерело: побудовано автором за [7; 8; 9; 10; 11; 12; 13]

Інституційні обмеження формують системний пул викликів, які обмежують ефективність використання інструментів їх реалізації, тому їх вирішення є критично важливим, так як формуватиме необхідне підґрунття як для реформування системи, так і для впровадження успішних засобів і дієвих інструментів.

Визначені вище обмеження формують симбіотичну взаємодію із трьома основними поточними бар'єрами, а саме: економічними, політичними та корупційними. Якщо економічні бар'єри зумовлені складністю забезпечення повного та вчасного фінансування критично важливих соціальних проектів і програм внаслідок обмеження бюджетних коштів та їх пріоритетного спрямування на оборонну промисловість, що, у свою чергу, призводить до урізання та чіткої пріоретизації фінансування основних програм соціальної політики; то політичні бар'єри носять більш невизначений і непередбачуваний характер, який зумовлений, насамперед тим, що воєнні дії тривають і передумови до їх припинення наразі не простежуються.

І в цьому аспекті доцільним є розгляд ймовірного розвитку подій із оцінкою його впливу на напрями соціальної політики та на формування викликів її розвитку. На рис. 2 представлено 4 основні сценарії розвитку російсько-української війни та їх умови.

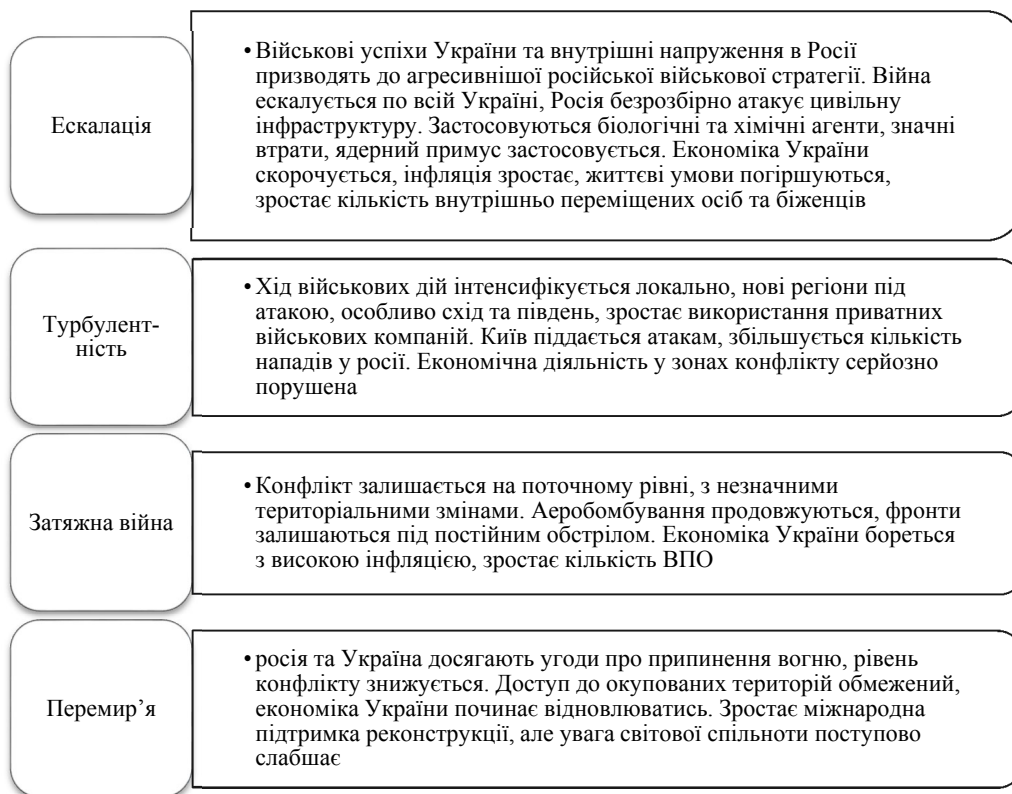

Рис. 2. Основні сценарії розвитку російсько-української війни

Джерело: побудовано автором за [14]

Кожен із наведених сценаріїв матиме відповідний вплив не тільки на напрями соціальної політики, а й на формування викликів для її подальшого розвитку. Представимо їх у табл. 2.

Таблиця 2

НАПРЯМИ ТА ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ КЛЮЧОВИХ СЦЕНАРІЇВ РОЗВИТКУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Сценарій	Напрями соціальної політики	Виклики розвитку соціальної політики
Ескалація	Захист прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та біженців. Забезпечення доступу до медичної допомоги та психологічної підтримки. Посилення співпраці з міжнародними гуманітарними організаціями	Обмежений доступ до гуманітарної допомоги. Психологічні травми населення. Зниження фінансових можливостей для відновлення. Погіршення житлових умов, зруйнована інфраструктура, дефіцит світла, тепла, води
Турбулентність	Розвиток місцевих програм підтримки постраждалих регіонів. Захист прав людини та протидія зловживанням. Посилення захисту прав та інтересів ВПО. Забезпечення базових потреб та доступу до послуг	Обмежений доступ до основних послуг. Порушення економічної діяльності в прифронтових регіонах. Високі ризики гуманітарних криз
Затяжна війна	Стабілізація інфляції. Реінтеграція ВПО та відновлення соціальної єдності. Розробка програм підтримки в умовах тривалого конфлікту.	Висока інфляція та економічні труднощі. Тривала дезінтеграція соціальної єдності. Скорочення фінансування соціальних програм.
Перемир'я	Впровадження програм відновлення та реконструкції. Інтеграція повернутого населення (біженців), розвиток інфраструктури та соціальних послуг. Зниження соціальної напруженості та політичної нестабільності	Нерівномірне економічне відновлення між регіонами. Напруженість у суспільстві через умови перемир'я чи замороження конфлікту. Дефіцит житла та основних послуг для осіб, які повернулися

Джерело: побудовано автором за сценаріями із [14]

Щодо корупційних бар'єрів, то тут доцільним стає розгляд динаміки показника контролю над корупцією, який можна проаналізувати за аналітичними даними The Global economy Україна (рис. 3).

Якщо проаналізувати показники контролю корупції, то необхідно відзначити, що у 2015 році цей показник досягав значення -1,04 із зростанням до -0,87 у 2016 році і наступним зростанням до -0,83 у 2017 році. Після просідання до рівня в -0,92 у 2018 році протягом 2020-2022 рр. значення показника дещо стабілізувалося на рівні -0,8 із наступним зростанням до -0,63 у 2022 році. Корупційні виклики у соціальній сфері можуть набувати різних форм і видів і проявлятися на різних рівнях, а їх наслідки призводять до падіння довіри, неефективного використання державних коштів і зниження ефективності застосованого інструментарію соціальної політики в довгостроковій перспективі.

Рис. 3. Динаміка показника контролю корупції України за 2015-2022 роки

Джерело: побудовано автором за сценаріями із [15]

Узагальнюючи, можемо виділити 4 основні групи загроз для ефективного впровадження соціальної політики в умовах воєнного стану: фінансові, соціальні, технічні та безпекові загрози. Структуруємо їх у табл. 3 із визначення пріоритетності.

Таблиця 3

ЗАГРОЗИ, ВИКЛИКИ ТА ПРІОРИТЕТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Зарози	Ключові виклики	Пріоритетність
Фінансові	1. Значний дефіцит державного бюджету в умовах зниження ділової активності та посилення потреб оборонної сфери	Висока
	2. Залежність фінансування соціальних програм від міжнародних донорів	Висока
Соціальні	3. Збільшення чисельності ВПО, ветеранів, сиріт та осіб із інвалідністю	Висока
	4. Зниження рівня життя та забезпечення житлом	Висока
	5. Зниження рівня соціального захисту для вразливих категорій населення	Висока
Технічні	6. Недостатня цифровізація	Середня
	7. Технічні збої в системах соціального захисту	Середня
Безпекові	8. Вплив військових дій	Висока
	9. Внутрішня нестабільність	Висока

Джерело: побудовано автором за результатами власних досліджень

Таким чином, умови воєнного стану формують чотири основні типи загроз, які у свою чергу передбачають необхідність враховувати при реалізації соціальної політики низку ключових викликів, серед яких високу пріоритетність мають: проблематика дефіциту державного бюджету, залежність від міжнародних

донорів, зростання чисельності осіб, які потребують соціального захисту, зниження рівня життя та забезпеченості житлом, подальший хід військових дій та їх інтенсивність, внутрішня нестабільність.

Висновки і перспективи подальших наукових досліджень. У сьогоденних умовах реалізація соціальної політики має суттєві обмеження та бар'єри, які не дозволяють у повній мірі вирішувати стратегічні цілі соціальної політики та забезпечувати відповідні соціальні гарантії та захист особам, які його потребують. Частково це зумовлено впливом війни, а частково накопиченими невирішеними проблемами. Сформовані інституційні обмеження охоплюють чотири основні групи, до яких доцільно віднести невідповідність та неактуальність законодавчої бази; бюрократичні перепони; недостатню координацію між різними органами державної влади; низький рівень професійної підготовки соціальних працівників. На додачу до визначених вище обмежень виділено три групи перешкод для успішної реалізації соціальної політики:

- економічні, а саме: дефіцит фінансування;
- політичні, які зосереджені у безпековому секторі та зумовлені, насамперед, воєнним станом та активною фазою російсько-української війни;
- корупційні бар'єри, які чинять негативний вплив на ефективність застосування інструментів соціальної політики та мають пролонгований ефект.

Виділяючи основні типи загроз доцільно сфокусуватися на фінансових, соціальних, технічних і безпекових загрозах, кожна із яких формує низку викликів.

Подальші дослідження повинні бути зосереджені на пошуку дієвих інструментів, які дозволять, враховуючи поточні виклики та загрози, якнайшвидше розробити актуальні механізми для того, щоб мінімізувати їх для успішної реалізації соціальної політики.

Література

1. Чорнодід, І. (2021). Впровадження досвіду ринкових економік у соціальну орієнтацію економіки України. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (1), 39–43. <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-06>
2. Безпаленко, О. В. (2022). Вектори соціальної політики для України в умовах викликів війни. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, 1(4). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-07-04>
3. Баженова, О. В., Варналій, З. С., Микитюк, О. П. (2024). Стійкість системи соціальної безпеки людини в Україні: внутрішні виклики. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (13). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-03-09>
4. Шапошникова, І. В. (2024). Соціальна реабілітація в умовах війни: світовий досвід та проблеми України. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (12). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-07-02>
5. Голубєв, О. В. (2024). Ініціативи підтримки ветеранів на регіональному рівні в Україні в умовах соціально-економічної кризи. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, (12). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-03-05>
6. KМУ (2022). The National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War Draft Ukraine Recovery Plan Materials of the “Social protection” working group. July 2022. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/eng/social-protection-eng.pdf>

7. Яценко, Л., Литвиненко О. (2023). Нормативно-правове регулювання соціальної політики в сучасній Україні. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота», (1(52)), 252–256. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.252-256>
8. ВРУ (2022). Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (нова редакція) та інших законодавчих актів України. 3663 від 15.06.2020. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69147
9. ВРУ (2019). Проект Закону про загальнообов'язкове накопичувальне пенсійне забезпечення. № 2683 від 27.12.2019. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67794
10. Допомога Інфо (2022). Куди та як звертатися за соціальними послугами. Допомога Інфо. 14.12.2022. <https://dopomoha-info.org.ua/u-formati-lehkoho-chytannia/kudy-ta-yak-zvertatysya-za-soczialnymy-poslugamy-u-formati-legkogo-chytannya/>
11. Мінсоцполітики (2024а). Як впроваджується Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг. 15 січня 2024. <https://www.kmu.gov.ua/news/minsotspolityky-iak-provodzhuietsia-reiestr-nadavachiv-ta-otrymuvachiv-sotsialnykh-posluh>
12. Мінсоцполітики (2023а). Курси підвищення кваліфікації соціальних працівників. 15 листопада 2023 р. <https://nssu.gov.ua/news/kursy-dlia-pidvyshchennia-kvalifikatsii-sotsialnykh-pratsivnykiv>
13. Мінсоцполітики (2024b). Мінсоцполітики разом з IREX у 2024 році підготують близько 270 фахівців для психосоціальної підтримки ветеранів. 22 Квітня 2024. <https://www.msp.gov.ua/news/23671.html?PrintVersion>
14. Acaps (2023). Ukraine: scenarios. JULY 2023. https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20230703_ACAPS_Ukraine_scenarios_possible_developments_in_people_s_basic_needs_and_coping_capacity.pdf
15. The global economy (2022). Ukraine: Control of corruption. https://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/wb_corruption/

References

1. Chornodid, I. (2021). Vprovadzhennya dosvidu rynkovykh ekonomik u sotsial'nu oriyentatsiyu ekonomiky Ukrayiny. Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya (Implementation of market economy experiences in the social orientation of Ukraine's economy. Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management), (1), 39–43. <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-06> [In Ukrainian].
2. Bezpalenko, O. V. (2022). Vektory sotsial'noyi polityky dlya Ukrayiny v umovakh vyklykiv viyny. Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya (Vectors of social policy for Ukraine in the context of war challenges. Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management), 1(4). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-07-04> [In Ukrainian].
3. Bazhenova, O. V., Varnaliy, Z. S., & Mykytuk, O. P. (2024). Stiykist' systemy sotsial'noyi bezpeky lyudyny v Ukrayini: vnutrishni vyklyky. Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya (The resilience of the human social security system in Ukraine: internal challenges. Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management), (13). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-03-09> [In Ukrainian].
4. Shaposhnykova, I. V. (2024). Sotsial'na rehabilitatsiya v umovakh viyny: svitovy dosvid ta problemy Ukrayiny. Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya (Social rehabilitation in wartime: global experience and issues in Ukraine. Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management), (12). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-07-02> [In Ukrainian].

5. Holubyev, O. V. (2024). Initsiatyvy pidtrymky veteraniv na rehional'nomu rivni v Ukrayini v umovakh sotsial'no-ekonomichnoyi kryzy. Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya (Initiatives to support veterans at the regional level in Ukraine in conditions of socio-economic crisis. Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management), (12). <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-03-05> [In Ukrainian].
6. KМУ (2022). The National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War Draft Ukraine Recovery Plan Materials of the “Social protection” working group. July 2022. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/eng/social-protection-eng.pdf> [In English].
7. Yatsenko, L., & Lytvynenko, O. (2023). Normatyvno-pravove rehulyuvannya sotsial'noyi polityky v suchasniy Ukrayini. Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Pedagogika. Sotsial'na robota (Regulatory and legal regulation of social policy in modern Ukraine. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work), 1(52), 252–256. <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2023.52.252-256> [In Ukrainian].
8. Verkhovna Rada of Ukraine (VPY) (2022). Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny “Pro zahal'noobov'yazkove derzhavne sotsial'ne strakhuvannya” (nova redaktsiya) ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny. № 3663 vid 15.06.2020. (Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine «On Compulsory State Social Insurance» (new edition) and other legislative acts of Ukraine. № 3663 from 15.06.2020). https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69147 [In Ukrainian].
9. Verkhovna Rada of Ukraine (VPY) (2019). Proekt Zakonu pro zahal'noobov'yazkove nakopychuval'ne pensiyne zabezpechennya. № 2683 vid 27.12.2019. (Draft Law on Compulsory Accumulative Pension Provision. № 2683 from 27.12.2019). https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67794 [In Ukrainian].
10. Dopomoha Info (2022). Kudy ta yak zvertatysya za sotsial'nymy posluhamy. Dopomoha Info (Where and how to apply for social services. Help Info). 14.12.2022. <https://dopomoha-info.org.ua/u-formati-lehkoho-chytannia/kudy-ta-yak-zvertatysya-za-sotsialnymy-poslugamy-u-formati-legkogo-chytannia/> [In Ukrainian].
11. Ministry of Social Policy (Minsotspolityky) (2024a). Yak vprovadzhuietsya Reiestr nadavachiv ta otrymuvachiv sotsial'nykh posluh. 15 sichnya 2024 (How the Registry of Social Services Providers and Recipients is Implemented. January 15, 2024). <https://www.kmu.gov.ua/news/minsotspolityky-iak-vprovadzhuietsia-reiestr-nadavachiv-ta-otrymuvachiv-sotsialnykh-posluh> [In Ukrainian].
12. Ministry of Social Policy (Minsotspolityky) (2023a). Kursy pidvyshchennya kvalifikatsiyi sotsial'nykh pratsivnykiv. 15 lystopada 2023 r. (Training courses for social workers. November 15, 2023). <https://nssu.gov.ua/news/kursy-dlia-pidvyshchennia-kvalifikatsii-sotsialnykh-pratsivnykiv> [In Ukrainian].
13. Ministry of Social Policy (Minsotspolityky) (2024b). Minsotspolityky razom z IREX u 2024 rotsi pidhotuyut' blyzko 270 fakhivtsiv dlya psykhosotsial'noyi pidtrymky veteraniv. 22 kvitnya 2024 (The Ministry of Social Policy together with IREX will train about 270 specialists for psychosocial support for veterans in 2024. April 22, 2024). <https://www.msp.gov.ua/news/23671.html?PrintVersion> [In Ukrainian].
14. Acaps (2023). Ukraine: scenarios. July 2023. https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20230703_ACAPS_Ukraine_scenarios_possible_developments_in_people_s_basic_needs_and_coping_capacity.pdf [In Ukrainian].
15. The Global Economy (2022). Ukraine: Control of corruption. https://www.theglobaleconomy.com/Ukraine/wb_corruption/ [In English].